

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Андрій ПЕТРАНЮК, 1981 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2004 році Прикарпатський університет імені Василя Стефаника за спеціальністю «Психологія», працює асистентом кафедри соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника м. Івано-Франківськ, виконав акредитовану освітньо-наукову програму “Філософія”.

Разова спеціалізована вчена рада 20.051.164, утворена наказом № 1218 ректора Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України, м. Івано-Франківськ, від 26 грудня 2025 року, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради –

Максим ДОЙЧИК – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензенти –

Тетяна ГАЙНАЛЬ – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Ростислав ДАНИЛЯК – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Офіційні опоненти –

Анжела БОЙКО – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських, політичних і психологічних студій Черкаського державного технологічного університету;

Майя ТРИНЯК – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

на засіданні 05 березня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Андрію ПЕТРАНЮКУ на підставі публічного захисту дисертації «Індивідуальна та групова ідентичність в інформаційно-мережевому просторі: філософський вимір» за спеціальністю 033 Філософія.

Дисертацію виконано у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України, м. Івано-Франківськ.

Науковий керівник: Ігор ГОЯН – доктор філософських наук, професор, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, професор кафедри філософії, соціології та релігієзнавства.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розкритті сутності та особливостей формування індивідуальної та групової ідентичності в різні історичні періоди, а також визначенні особливостей трансформації цього процесу в інформаційно-комунікаційному просторі.

У результаті виконання поставлених у дисертаційній роботі завдань обґрунтовано положення, що мають наукову новизну та виносяться на захист:

вперше:

✓ експліковано вплив інформаційно-комунікаційних технологій та онлайн взаємодії на процес самовизначення людини та виявлено, що:

1) інформаційно-мережевий простір створив умови для вільного самоствердження людини у самостійно сконструйованому світі, водночас сприяючи посиленню міцних соціальних зв'язків (прикладом яких можуть бути родинні) та виникненню великої кількості нових типів слабких, які найвиразніше проявляються в нестійких онлайн-спільнотах, заснованих на мережевому принципі;

2) поява цифрової ідентичності, що проявляється як присутність чи як сліди присутності індивіда в мережевому світі, сформувала підвалини для репрезентації людини поза фізичними межами, тим самим розклавши людину на тіло і тілесність через яку вона допомогою образів, соціальних сигналів, виразів та поведінки, вільно й без зовнішнього примусу формує власний образ чи експериментує з соціальними ролями;

3) мережева комунікація, як відносно нова форма соціальної взаємодії, може спричинити трансформацію когнітивних процесів і тим самим помітно ускладнити психосоціальний розвиток особистості, а відтак і формування її особистісної ідентичності як заданого життєвого орієнтиру.

✓ розкрито концептуальні підвалини дослідження та особливості розвитку групової ідентичності в інформаційно-мережевому середовищі та продемонстровано, що:

1) підставою для очікування нових типів спільнот в інформаційно-мережевому просторі стали модерністські концепції націєтворення. Їхні прихильники, всебічно і ретельно розкрили відмінності соціокультурної ситуації аграрного та індустріального суспільства та показали, що національна ідентичність, як різновид колективної ідентичності, виникла в індустріальну епоху під впливом Реформації, друкованого капіталізму та стандартизованої освіти. Це дало підстави прогнозувати, що зрушення, причинені розвитком глобалізації та інформатизації зруйнують підвалини національної ідентичності та призведуть до виникнення спільнот або значно більших, або значно менших за національну державу;

2) стрімкий розвиток інформаційно-мережевих технологій змінює особливості міжособистісної взаємодії, не зумовлюючи між тим руйнування підвалин етнічної та національної ідентичності. В нових соціокультурних умовах вони зберігаються завдяки здатності інформаційно-комунікаційних технологій підтримувати міцні та формувати велику кількість слабких

соціальних зв'язків та свідомому й активному використанню елітами засобів масових комунікацій (радіо, телебачення, відео, Інтернет) для вирішення локальних та національних проблем. Ця інтенція супроводжується активним розвитком субкультурних спільнот, які не становлять загрози існуванню етнічних та національних спільнот.

Уточнено:

✓ концептуальні підвалини теорії постіндустріального суспільства та показано, що:

1) ідейною передумовою формування концепції інформаційного суспільства стали триетапні моделі розвитку, згідно з якими панівний у певний історичний період спосіб виробництва (аграрний, індустріальний, постіндустріальний) відіграє ключову роль у формуванні політичних, соціальних та культурних структур суспільства, а сам суспільний розвиток постає послідовністю якісних переходів від аграрного до індустріального, а згодом до постіндустріального суспільства, яке набуває свого конкретно-історичного вираження у формі інформаційного, мережевого, а згодом і смарт суспільства;

2) інформатизація та спричинений нею розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет-мережі трансформують просторово-часові уявлення, унаслідок чого простір і час перестають бути стабільними координатами, а перетворюються в динамічні та плинні категорії, які задають рамки соціальної взаємодії, не руйнуючи між тим фундаментальних підвалин соціальності. В інформаційну добу, так само як і в попередні епохи, людські спільноти формуються на ментальній (культурно-психологічній) підоснові, позбавленій територіального обрису, а з ним і довготривалості.

✓ теоретико-методологічні засади дослідження індивідуальної та групової ідентичності та підкреслено:

1) проблема ідентичності сформувалася та була популяризована в межах соціально-психологічний підходів, які формуючи багатшарову структуру особистості, заклали підвалини для розмежування Я-концепції, тобто суб'єктивного образу, який визначає поведінку та вибір індивіда в різних життєвих ситуаціях та особистісну ідентичність, або динамічний процес самосприйняття, що розкриває багатство, цілісність та безперервність зовнішньо орієнтованих, соціально обумовлених уявлень про себе;

2) ключове значення феноменологічного методу для пояснення природи особистісної ідентичності за умови його зміщення в бік герменевтики. Він дає можливість проінтерпретувати пережитий внутрішній досвід та сформувати на цьому тлі особистісну ідентичність у формі наративного конструкта.

Набуло подальшого розвитку:

✓ дослідження історичних джерел проблеми особистісної ідентичності, в межах якого було показано, що:

1) проблема саморепрезентації, а з нею й особистісної ідентичності вперше експлікована давньогрецьким епосом, який чітко засвідчив, що на зорі становлення європейської цивілізації людина жила в нестабільному та динамічному світі, а тому не мала сталої, чітко визначеної чи зовні заданої ідентичності. За таких умов вона займала своє місце в суспільстві через

змагання, війну або боротьбу (спортивну, чи політичну) завдяки тілесній присутності та соціальній видимості;

2) антична філософія використовувала категорію тотожності для підкреслення ідеальної саморівності людини, держави та космосу, тим самим обмежила право людини на вільне самовизначення. Воно стало можливим тільки у процесі розв'язання тринітарної проблеми східним та західним богослов'ям;

✓ розкриття ідейних передумов становлення сучасних уявлень про особистісну ідентичність, у процесі якого було виявлено, що:

1) становлення сучасних уявлень про особистісну ідентичність було спричинене початком модернізації, яка спричинила розмивання станових, кланових та цехових характеристик та утвердження ідеї незавершеності людини. Вона дала можливість показати, що особистісна ідентичність формується не тільки зовнішніми обставинами – соціальною приналежністю чи тілом, а й розумом, який забезпечує людині внутрішню автономію та спонукає її до постійного морального самовизначення. Ця ідея відкрила широкі можливості для автономного самовизначення людини, проте не спричинила вільного дрейфу індивідів у класовому індустріальному суспільстві;

2) особистісна ідентичність проявляється через самототожність (*idem*) та самоусвідомлення (*ipse*), які поєднуються у цілісну особистісну ідентичність завдяки діалогічному наративу.

✓ вивчення інтелектуальних передумов та особливостей становлення колективної ідентичності як окремого наукового феномена. На його тлі було показано, що:

1) проблематика групової ідентичності зародилася у загальному річищі досліджень соціальної ідентичності, проте під впливом соціокультурних трансформацій та викликів другої половини XIX – початку XX ст. відділилася у самостійну тему досліджень;

2) групова (колективна) ідентичність – це усвідомлення членами певної спільноти неподільною та відмінною від інших одиницею на основі виробленої в процесі комунікації символічної системи кодів (головним серед яких є мова, яка визначає спільну приналежність до тієї чи іншої спільноти), зразків поведінки, які включають стійкі комплекси правил, норм, цінностей та настанов, що визначають і корегують взаємодію людей.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у поясненні сутності та особливостей формування індивідуальної та групової ідентичності в різні історичні періоди, а також визначенні особливостей трансформації цього процесу в інформаційно-комунікаційному просторі. Результати, положення та висновки отримані у ході такого дослідження поглиблюють наше розуміння процесів самовизначення людини в суспільстві, вплив соціуму на формування соціальних ролей та цінностей, впливу соціального, культурного та технологічного середовища на процес самовизначення та самопрезентації людини. Водночас зроблені у роботі теоретичні узагальнення розкривають різницю дослідницьких пріоритетів закордонного та українського інтелектуального дискурсу, сприяють проясненню особливостей сучасних цивілізаційних трансформацій та сприяють поглибленню знань про вплив

інформаційно-мережевого середовища на розвиток особистісної та колективної ідентичності.

Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні теоретичного підґрунтя як для розробки підходів до зміцнення особистісної ідентичності та соціальної адаптації, так і вироблення відповідних злободенним викликам сьогодення стратегій національної консолідації. Крім того, теоретичні узагальнення та висновки зроблені у дисертації можуть бути використані для створення освітніх рекомендацій щодо особливостей використання мережевих ресурсів, розробки стратегій інформаційної безпеки та протидії маніпуляціям в інформаційно-мережевому просторі та інформаційній агресії.

Дисертація виконана державною українською мовою.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (274 найменування), додатків. Загальний обсяг роботи – 233 сторінки, з них основного тексту – 190 сторінок.

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 статті у журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus, 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б (3 з яких одноосібні) та 2 тези міжнародних науково-практичних конференцій, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 №44 (зі змінами):

1. Петранюк А. Інформаційно-мережевий простір як форма соціальної організації. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2023. № 14(1). С. 203-213.

DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(1\).2023.203-213](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(1).2023.203-213)

URL: <https://humstudios.com.ua/uk/journals/tom-14-1-2023/informatsiyno-merzhevy-prostir-yak-forma-sotsialnoyi-organizatsiyi>

2. Петранюк А. До питання про кризу особистісної ідентичності в інформаційно-мережевому світі. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 41. С. 56-62.

DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.10>

URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/41_2023/10.pdf

3. Петранюк А. Особистісна ідентичність як діалектична єдність самості та тотожності. *Вища освіта України*. 2024. № 2. С. 117-125.

DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.2\(93\).14](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.2(93).14)

URL: <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/253>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Максим ДОЙЧИК – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Оцінка позитивна, зауважень немає.

2. Тетяна ГАЙНАЛЬ – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Оцінка позитивна, зауважень немає.

3. Ростислав ДАНИЛЯК – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Оцінка позитивна, зауважень немає.

4. Анжела БОЙКО – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських, політичних і психологічних студій Черкаського державного технологічного університету.

Оцінка позитивна, зауважень немає.

5. Майя ТРИНЯК – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Оцінка позитивна, зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 20.051.164 Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України, м. Івано-Франківськ присуджує Андрію ПЕТРАНЮКУ ступінь доктора філософії (PhD) з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Максим ДОЙЧИК